

2. WYBUCH REWOLUCJI BURŻUAZYJNEJ WE FRANCJI

1. Geneza rewolucji francuskiej

Francja w XVIII w.		
Sytuacja społeczna	Sytuacja gospodarcza	Sytuacja polityczna
<p>Spółeczeństwo francuskie było podzielone na 3 stany</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ duchowieństwo posiadało liczne przywileje, posiadało 10% ziemi, otrzymywało dziesięciny, nie płaciło podatków; większość duchowieństwa była mało religijna ▪ szlachta posiadała liczne przywileje feudalne (zwolnienie z podatków, wyłączne prawo posiadania stopni oficerskich i piastowania wyższych urzędów duchownych), a mało obowiązków (nie musiała już bronić granic – armia zawodowa). Była wewnętrznie rozbita na arystokrację, szlachtę rodową i szlachtę urzędniczą (kupiła sobie nobilitację) – wszystkie warstwy były sobie niechętnie ▪ stan trzeci – stanowił 96 – 98% społeczeństwa z czego olbrzymią większość stanowili chłopci (ponad 80% całego społeczeństwa); <u>Chłopi</u> – bardzo duża część biedna – nie posiadała ziemi, a ok. 1,5 mln była praktycznie niewolnikami. <u>Mieszczanstwo</u> dzieliło się na: burżuazję (bogaci kupcy, bankierzy, przemysłowcy, przedstawiciele wolnych zawodów); drobnomieszczanstwo (drobni kupcy, rzemieślnicy), biedota miejska – sankiuloci (czeladnicy, robotnicy najemni) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gospodarka francuska opierała się na rolnictwie i handlu; obowiązywała doktryna merkantylizmu, ▪ na skutek reform J. B. Colberta (XVII w.) ogólnie utrzymywano niskie ceny płodów rolnych co rujnowało franc. rolników ▪ bardzo wysoki fiskalizm państwa ▪ podatkami był obłożony tylko stan trzeci ▪ lata 1785, 1788 to lata nieurodzaju, zmniejszyło się pogłowie bydła i ilość zboża znacznie spadła; ▪ we Francji zaczęło brakować żywności, ▪ utrzymanie zawodowej armii lądowej, floty i dworu było bardzo kosztowne – ujemny bilans budżetu, wysoki dług państwowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Francja była monarchią absolutną i mocarstwem kolonialnym, ▪ od 1614 r. nie zwoływano Stanów Generalnych ▪ Francją rządził nieudolny Ludwik XVI i jego małżonka Maria Antonina z dynastii Habsburgów ▪ w XVIII wieku Francja uczestniczyła w licznych wojnach. Klęska w wojnie siedmioletniej 1756 – 1763 spowodowała utratę licznych posiadłości w Ameryce Północnej i Indiach ▪ obniżenie autorytetu królewskiego ▪

Przyczyny społeczne	Przyczyny gospodarcze	Przyczyny polityczne
<ul style="list-style-type: none"> ▪ znaczne rozwarstwienie społeczeństwa francuskiego, ▪ stany rywalizowały między sobą, ▪ tylko ok. 2% społeczeństwa posiadało prawa i przywileje co budziło niezadowolenie reszty (stanu trzeciego), ▪ znaczna część społeczeństwa żyła w biedzie, głównie chłopci i sankiuloci (proletariat), ▪ chłopci pragną uzyskać ziemię na własność, ▪ wystawne życie króla i dworu budziły oburzenie społeczeństwa, ▪ większość stanu trzeciego (biedota) chce polepszenia własnego bytu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kryzys ekonomiczny, ▪ zbyt wysokie podatki nakładane na społeczeństwo, głównie na stan trzeci, ▪ zadłużenie króla i dworu było olbrzymie (ogromny deficyt budżetowy) ▪ klęski nieurodzaju spowodowały wzrost cen żywności i klęskę głodu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ szlachta i duchowieństwo nie było zadowolone z władzy absolutnej; pragnęło zniesienia ograniczeń wprowadzonych we Francji w XVII w., przywrócenia Stanów Generalnych i ograniczenia uprawnień króla na rzecz stanów, ▪ arystokracja rodowa była niezadowolona z tego, że urzędy pełnili głównie ludzie wywodzący się z nowej szlachty i burżuazji, ▪ burżuazja chciała znieść system feudalny i uzależnić prawa polityczne od wydatków ponoszonych na rzecz państwa, ▪ burżuazja chciała wprowadzenia modelu państwa, w którym władza wynikałaby z umowy społecznej. Przekonana była, że większość (stan trzeci) stanowi naród, który powinien być suwerenem.

2. Wydarzenia, które doprowadziły do wybuchu rewolucji:

1787 – Ludwik XVI zwołał Zgromadzenia Notabli (przedstawiciele stanów uprzywilejowanych) w celu nałożenia nowych podatków – duchowieństwo i szlachta nie zgodziły się na opodatkowanie. Ludwik XVI został zmuszony do zwołania Stanów Generalnych.

5.05.1789 – Ludwik XVI otworzył posiedzenie Stanów Generalnych by uzyskać zgodę na nowe podatki. Deputowani stanu pierwszego (300), drugiego (300) i trzeciego (600) mieli obradować osobno – każdy stan dysponował 1 głosem. Stan trzeci chciał by obradowały wspólnie i by decyzje zapadały większością głosów..

17.06.1789 – stan trzeci ogłosił się Zgromadzeniem Narodowym – reprezentantem narodu. Król zamknął salę obrad stanu trzeciego, który rozpoczął obrady w Sali do gry w piłkę.

9.07.1789 – Zgromadzenie Narodowe przekształciło się w Konstytuante gdy wymuszono zgodę Ludwika XVI na obrady wszystkich trzech stanów razem. (Konstytuanta – parlament, który ma przygotować konstytucję). Koncentracja wojsk królewskich pod Paryżem wzbudziła obawy o chęć rozpędzenia Konstytuanty siłą. Lud paryski obawiała się użycia wojska przeciwko mieszkańcom Paryża i opozycji

11.07.1789 – wybuchają zamieszki na terenie Paryża. Powstaje gwardia mieszczańska.

14.07.1789 – zburzenie Bastylia , więzienia politycznego – wybuch rewolucji francuskiej.

3. Rewolucja ludowa (14.07.1789 – 3.09.1791 r.)

Król i administracja królewska stracili kontrolę nad krajem gdy wybuchły zamieszki w innych miastach , a na wsi zaczęły się szerzyć bunty chłopskie przeciwko powinnościom feudalnym.

a) reformy Konstytuanty 1789 – 1791 :

❖ Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela – 26.08.1789 r.

- naturalnymi prawami człowieka są: wolność, równość, braterstwo,
- głosiła suwerenność ludu, równość obywateli wobec prawa, tolerancję religijną, wolność słowa i prasy,
- własność stała się prawem świętym i nienaruszalnym.

❖ inne reformy:

- zniesiono przywileje szlachty i duchowieństwa: poddaństwo osobiste chłopów, zwolniono chłopów z opłat i posług na rzecz szlachty i duchowieństwa,
- wprowadzono równość wszystkich obywateli wobec prawa,
- wprowadzono nowy system podatkowy opodatkowując szlachtę i duchowieństwo,
- zlikwidowano system cechowy i cła wewnętrzne,
- uchwalono **konstytucję cywilną dla duchowieństwa (1790)**: znosiła zakony, duchowieństwo zostało podporządkowane państwu, duchowni zostali urzędnikami państwowymi i od państwa otrzymywali uposażenie, duchowni musieli od tej pory składać przysięgę na wierność konstytucji, proboszcze i biskupi mieli być wybierani na swoje urzędy przez mieszkańców parafii i diecezji
- upaństwowiono dobra kościelne, a następnie je sprzedano burżuazji i bogatemu chłopstwu,
- wprowadzono nowy podział administracyjny Francji na 83 departamenty; każdy z nich posiadał własny samorząd,
- wprowadzono zakaz tworzenia związków zawodowych i organizowania strajków.

b) próba przejścia władzy przez króla w 1790 r. nie powiodła się. Ludwik XVI został „zakładnikiem ludu” w Paryżu.

c) konstytucja 3.09. 1791 r. wprowadzała ustrój monarchii konstytucyjnej.

- trójpodział władz na władzę ustawodawczą (legislatywa), wykonawczą (egzekutywa) i sądowniczą (judykatywa) – niezależne sądy.
- **władza ustawodawcza** była pełniona przez Zgromadzenie Prawodawcze (inaczej Legislatywa), wybierane w wyborach pośrednich na kadencję dwuletnią. W Zgromadzeniu Prawodawczym zasiadało 745 deputowanych.
- **prawo wyborcze** było oparte na cenzusie majątkowym i obejmowało mężczyzn od 25 roku życia, którzy byli wpisani na listy gwardii narodowej, posiadali nieruchomość, nie byli służącymi – 4,3 mln mężczyzn uprawnionych do głosowania
- **władza wykonawcza** – sprawował ją król, który rządził za pośrednictwem ministrów. Król był zwierzchnikiem armii i administracji jednakże jego władza była ograniczona – wszystkie dekryty królewskie wymagały kontrasygnaty (podpisu) odpowiedniego ministra. Ministrowie ponosili odpowiedzialność polityczną za swoje działania przed Zgromadzeniem. Król miał prawo weta zawieszającego w stosunku do uchwał Zgromadzenia Prawodawczego, które jednak mogło zostać przegłosowane. Król nie mógł wypowiedzieć wojny i zawierać pokoju,

4. Zmiany dokonane we Francji w latach 1789 – 1791

- likwidacja systemu feudalnego, zniesiono stany, system cechowy,
- powstał nowy system społeczny – zrównano obywateli w prawach ,
- ograniczenie władzy królewskiej na rzecz parlamentu wybieranego przez obywateli,
- ograniczono rolę Kościoła katolickiego, pozbawiając go przywilejów i majątków,
- prawa polityczne zyskała jedynie burżuazja, która posiadała odpowiedni majątek (wysoki cenzus majątkowy).

5. Ugrupowania polityczne we Francji w okresie rewolucji

Nazwa ugrupowania	Przywódca	Program
Stowarzyszenie Roku 1789 r.	Marie Joseph de La Fayette	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwolennicy monarchii konstytucyjnej opartej na cenzusie majątkowym, ▪ współtwórcy Konstytucji 1791 r. ▪ w Zgromadzeniu Prawodawczym = Legislatywie (1791-1792) byli ugrupowaniem pravicowym ▪ nie zasiadali w Konwencie (w okresie republiki).
<p>Towarzysze Przyjaciół Konstytucji = jakobini (spotykali się w kościele św. Jakuba). Dzielili się na dwa skrzydła :</p> <p>1) żyrondyści – prawica jakobinów (wielu pochodziło z departamentu Gironde)</p> <p>2) górale – lewica jakobinów (zasiadali w górnych ławkach w Konstytuancie)</p>	<p>1) żyrondyści : Jacques Pierre Brissot</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwolennicy umiarkowanej republiki, ▪ w Legislatywie zasiadali na lewicy; z biegiem czasu coraz bardziej dystansowali się od radykalnych górali, z którymi zerwali w 1792 r. W okresie republiki stanowili prawicę Konwentu. ▪ w okresie monarchii konstytucyjnej formowali rząd od marca 1792 r. do czerwca 1793 r. Podczas ich rządów wypowiedziano wojnę Austrii i uchwalono powstanie republiki ▪ zostali pozbawieni władzy na skutek przewrotu górali w czerwcu 1793 r.
	<p>2) górale : Maximilien Robespierre, Anton Louis de Saint-Just</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwolennicy zniesienia monarchii i wprowadzenia republiki ludowo – demokratycznej, ▪ chcieli upowszechnienia praw wyborczych i wprowadzenia radykalnych reform, ▪ przeciwnicy religii katolickiej ▪ w Legislatywie i Konwencie stanowili lewicę, ▪ dystansowali się od umiarkowanych żyrondyistów, ▪ przejęli władzę 2 czerwca 1793 r. wprowadzając dyktaturę i terror; rządził wówczas Komitet Ocalenia Publicznego na czele z Robespierrem. ▪ zostali pozbawieni władzy na skutek przewrotu 9 thermidora (27 lipca) 1794 r. ▪ Robespierre i inni przywódcy zostali ścięci.
Towarzystwo Przyjaciół Człowieka = kordelierzy (nazwa pochodzi od miejsca spotkań – kościoła franciszkanów)	Goerges Jaques Danton, Jean Paul Marat, Jacques Rene Hebert	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uważani za klub ludu paryskiego, ▪ zwolennicy demokratycznych reform i republiki, ▪ w Legislatywie i w Konwencie stanowili lewicę, ▪ lewicowe skrzydło kordelierów współpracowało z jakobinami podczas dyktatury jakobinów (1793-1794).

		Robespierre kazał stracić przywódców w 1794 r.
Sankiuloci (ci, którzy nie noszą krótkich spodni, które nosiła arystokracja)	Jaques Rene Hebert,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwolennicy demokratycznych reform, szerokiego zakresu praw obywatelskich dla ogółu ludności, bez względu na posiadany majątek, ▪ przeciwnicy cenzusu majątkowego jako kryterium przyznawania praw politycznych ▪ poparli przewrót jakobinów, w zamian za co uchwalono prawo do opieki społecznej, oświaty i prawo do pracy.